

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2025

tijdvak 2

maatschappijkunde CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Politiek en beleid

1 B

2 B

3 D

4 A

5 **maximumscore 1**

Kassa heeft de waakhondfunctie vervuld, want (voorbeeld van een juist antwoord) Kassa heeft als gevolg van eigen onderzoek politieke misstanden (de gemeente Den Haag deelt onterecht boetes uit) openbaar gemaakt.

6 C

7 **maximumscore 1**

Een van de volgende:

- omvang van de groep die zij vertegenwoordigen/het aantal leden
- toegang tot politici
- zitting hebben of deel uitmaken van adviesorganen

Opmerking

Ook goed rekenen: toegang tot de media.

8 **maximumscore 2**

- 1 = f (zwevende kiezer) 1
- 2 = a (achterban) 1

9 **maximumscore 2**

1 = juist

2 = juist

3 = onjuist

4 = juist

indien vier antwoorden goed 2

indien drie of twee antwoorden goed 1

indien minder dan twee antwoorden goed 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

- 1 = c
- 2 = b
- 3 = a
- 4 = e
- 5 = d

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatste letter een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

11 maximumscore 1

Ze zijn bereid geweld te gebruiken of te dreigen met het gebruik van geweld.

12 D

13 B

14 maximumscore 2

- 1 = juist
- 2 = juist
- 3 = juist
- 4 = onjuist

indien vier antwoorden goed	2
indien drie of twee antwoorden goed	1
indien minder dan twee antwoorden goed	0

15 A

16 maximumscore 1

Een van de volgende:

- vrijheid van meningsuiting
- persvrijheid

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 2

Een uitgangspunt van de liberale stroming is individuele vrijheid.
Het tegenstemmen past hierbij, want (voorbeeld van een juist antwoord) je mag je leven leiden zoals je dat zelf wilt. Je mag dus zelf bepalen of je in je eigen tuin hout wilt stoken.

of

Een uitgangspunt van de liberale stroming is nadruk op de kerntaken van de overheid / beperkte overheidsinvloed.

Het tegenstemmen past hierbij, want (voorbeeld van een juist antwoord) het verbieden van het stoken van hout hoort niet bij de kerntaken van de overheid.

- een juist uitgangspunt 1
- een passende uitleg bij het genoemde uitgangspunt 1

Opmerking

Alleen een scorepunt voor de uitleg toekennen als dit past bij een juist uitgangspunt.

Criminaliteit en rechtsstaat

18 maximumscore 1

Uit tekst 9 blijkt dat het niet houden aan het houtstookverbod een overtreding is, want de gemeenteraad kan alleen maar overtredingen vaststellen / geen misdrijven vaststellen.

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoordelementen juist zijn.

19 A

20 maximumscore 1

Een verwijzing naar Halt is niet mogelijk, want Halt is voor jongeren die een licht vergrijp plegen / de jongens uit de tekst hebben een zwaar misdrijf gepleegd.

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoordelementen juist zijn.

21 maximumscore 1

“Hoe ver gaan we in de bescherming van onze veiligheid ten koste van onze privacy?”

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Het doel van straffen dat bij het vonnis past is beveiliging van de samenleving, want door de verdachte een rijontzegging te geven kan herhaling (recidive) worden voorkomen.
- Het doel van straffen dat bij het vonnis past is vergelding, want wie een strafbaar feit heeft begaan, mag daar niet mee weggkomen. De verdachte verdient straf.
- Het doel van straffen dat bij het vonnis past is afschrikking, want de straf kan een afschrikkende werking hebben op de dader waardoor hij niet in herhaling valt / de straf moet anderen laten zien dat een delict zoals dit zwaar bestraft wordt.
- Het doel van straffen dat bij het vonnis past is handhaving van de rechtsorde, want door te straffen worden de regels van de rechtspraak in stand gehouden.
- Het doel van straffen dat bij het vonnis past is resocialisatie/heropvoeding, want de straf is bedoeld om de verdachte (opnieuw) waarden en normen van de samenleving bij te brengen.
- Het doel van straffen dat bij het vonnis past is het voorkomen van eigenrichting, want door het geven van straf wordt er voorkomen dat mensen het recht in eigen handen gaan nemen.

- doel van straffen 1
- passende uitleg bij het gekozen doel van straffen 1

23 B

24 maximumscore 1

1 = onjuist

2 = juist

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als beide antwoorden juist zijn.

25 B

26 B

27 D

Vraag	Antwoord	Scores
28	maximumscore 2 1 = onjuist 2 = onjuist 3 = juist 4 = juist	
	indien vier antwoorden goed	2
	indien drie of twee antwoorden goed	1
	indien minder dan twee antwoorden goed	0
29	C	
30	D	
31	maximumscore 2 - Criminaliteit is een relatief begrip, want dat wat in de wet wordt omschreven als crimineel gedrag kan verschillen per land en kan in een land wijzigen over de tijd heen. - Citaat: "De rechter erkende dat het verspreiden van de privégegevens van Groeneveld valt onder 'doxing', alleen is dat laatste pas vanaf volgend jaar strafbaar in Nederland."	1 1
32	C	
33	B	
34	maximumscore 2 1 = juist 2 = juist 3 = onjuist 4 = juist	
	indien vier antwoorden goed	2
	indien drie of twee antwoorden goed	1
	indien minder dan twee antwoorden goed	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Analyse maatschappelijk vraagstuk: Illegaal dumpen van drugsafval

35 maximumscore 2

- De informatie uit tekst 1 past bij de sociaaleconomische invalshoek. 1
- Citaat: 1
 - “Het opruimen van drugsafval gaat gepaard met hoge kosten voor de samenleving.”
 - “De kosten van het opruimen zijn afhankelijk van de omvang en mate van verontreiniging.”
 - “Hoewel de gedachte is dat ‘de vervuiler betaalt’ is het helaas niet altijd mogelijk om de kosten door de vervuiler te laten betalen of gaat daar lange tijd overheen.”
 - “Dit heeft tot gevolg dat burgers, bedrijven en overheden in veel gevallen opdraaien voor de kosten van het opruimen van het afval en het herstel van de schade aan de natuur.”

of

- De informatie uit tekst 1 past bij de sociaal-culturele invalshoek. 1
- Citaat: 1
 - “Hoewel de gedachte is dat ‘de vervuiler betaalt’, is het helaas niet altijd mogelijk om de kosten door de vervuiler te laten betalen of gaat daar lange tijd overheen.”

Opmerking

Alleen een scorepunt voor een citaat toekennen als deze past bij de juiste invalshoek.

36 maximumscore 2

- Uitgangspunt ecologische stroming: geen verdere aantasting van natuur en milieu / milieuvriendelijk en duurzaam produceren 1
- Uitgangspunt christendemocratische stroming: rentmeesterschap 1

37 maximumscore 2

Juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

- De informatieve functie, want de afbeelding geeft informatie over wat je kunt doen als je iets verdachts ziet of ruikt of als je drugsafval vindt.
- De socialiserende functie, want in de afbeelding wordt kennis overgebracht met als doel om mensen hun gedrag te laten aanpassen (bijvoorbeeld dat mensen verdachte situaties gaan melden).
- De meningsvormende functie, want door de afbeelding te lezen en te bekijken, kun je gaan nadenken over wat jij zou doen als je een verdachte situatie ziet / kan je mening over drugs(afval) veranderen.

per juiste functie met juiste uitleg 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

38 maximumscore 2

Juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

- Selectie criterium actualiteit, want het artikel werd kort (negen dagen) na de arrestatie van de verdachten van de drugsdump geplaatst in de krant en is dus actueel.
- Selectie criterium uitzonderlijkheid, want het gaat over twee verdachten die zijn opgepakt voor het dumpen van drugsafval en het lukt zelden om daarvoor verdachten op te pakken.
- Selectie criterium nabijheid, want de twee verdachten komen uit de regio / het speelt zich af in Nederland.
- Selectie criterium doelgroep, want de doelgroep van de krant zijn de inwoners uit de omgeving van Arnhem. Deze doelgroep is dan waarschijnlijk geïnteresseerd in wat er in de eigen regio gebeurt.
- Selectie criterium belangstelling van een (groot) publiek, want veel lezers zullen waarschijnlijk belangstelling hebben voor het onderwerp van tekst 2 / criminaliteit is een onderwerp dat de belangstelling van een groot publiek heeft.
- Selectie criterium commercieel belang, want het levert de krant geld op als mensen betalen omdat ze het artikel willen lezen.

per juist selectie criterium met juiste uitleg

1

39 maximumscore 4

- Kenmerk: Het probleem kan door middel van gezamenlijke actie of door optreden van de overheid worden opgelost/aangepakt.
- en dit is te herkennen in tekst 3, want (voorbeeld van een juist antwoord) de meerderheid van de Tweede Kamer vindt dat het kabinet meer geld moet uittrekken voor het opruimen van illegaal drugsafval.
- Kenmerk: Er bestaan verschillende meningen over de oplossing van het probleem
- en dit is te herkennen in tekst 3, want (voorbeeld van een juist antwoord) D66'er Joost Sneller heeft een andere oplossing voor het probleem dan de andere Tweede Kamerleden.

• per juist kenmerk

1

• per juiste bijpassende uitleg

1

Opmerking

Voor een uitleg mag alleen een scorepunt worden toegekend als het gekoppeld is aan het juiste kenmerk.

Vraag	Antwoord	Scores
40	maximumscore 1 In tekst 3 is terugkoppeling te herkennen, want er is al beleid op dit vraagstuk, maar Kamerleden vragen het kabinet hier opnieuw naar te kijken / Kamerleden vragen het kabinet om bestaand beleid te veranderen.	
41	A	
42	maximumscore 1 Het standpunt is progressief, want (voorbeeld van een juist antwoord) het Kamerlid pleit voor een maatregel die de persoonlijke vrijheid van mensen vergroot. <i>Opmerkingen</i> – <i>Alleen een scorepunt toekennen bij een juiste combinatie van antwoorden.</i> – <i>Als de kandidaat alleen de verandering (veranderingsgezind) benoemt, niet goedrekenen. Het moet gaan om de aard en de richting van de verandering.</i>	
43	maximumscore 2 • Het beschikbaar stellen van een plek waar drugsafval gestort mag worden is een preventieve maatregel, want (voorbeeld van een juist antwoord) als er een plek zou zijn waar de makers hun afval kwijt kunnen, komt dat afval niet (of veel minder) in de natuur terecht. • Een repressieve maatregel is (voorbeelden van een juist antwoord) vrijheidsstraf / gevangenisstraf / schadevergoeding betalen.	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

44 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden:

Ja, ik ben het eens met D66-Kamerlid Joost Sneller.

Ik kom op dit standpunt vanuit de waarde: veiligheid.

Een argument dat bij deze waarde past is: hierdoor komen burgers niet in aanraking met gevaarlijk drugsafval.

Nee, ik ben het niet eens met D66-Kamerlid Joost Sneller.

Ik kom op dit standpunt vanuit de waarde: rechtvaardigheid / gerechtigheid / eerlijkheid.

Een argument dat bij deze waarde past is: drugs(afval) produceren is strafbaar, dus mensen die dit doen, moeten net als andere criminelen, gestraft worden.

- voor een juiste waarde 1
- voor een bijpassend argument 1

Opmerking

Er mag alleen een scorepunt worden toegekend aan een waarde als die is geformuleerd als een waarde.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf.
Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 23 juni.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	bron: rotterdam.nl, geraadpleegd juni 2024
tekst 2	bron: omroepwest.nl van 23 maart 2024
tekst 3	bron: rtlnieuws.nl van 21 juni 2023
tekst 4	bron: hartvannederland.nl van 16 november 2023
tabel	bron: kiesraad.nl van 4 december 2023 / prodemos.nl van 21 november 2023
tekst 5	bron: ad.nl van 21 november 2023
tekst 6	bron: gooieneemlander.nl van 3 oktober 2023
tekst 7	bron: eumonitor.nl van januari 2024
tekst 8	bron: ad.nl van 19 januari 2023
tekst 9	bron: nos.nl van 3 november 2023
tekst 10	bron: telegraaf.nl van 14 september 2023
tekst 11	bron: nporadio1.nl van 24 oktober 2023
tekst 12	bron: nos.nl van 6 november 2023
tekst 13	bron: vice.com van 6 oktober 2023
tekst 14	bron: villamedia.nl van 4 december 2023

tekst 15	bron: nieuwsbladnof.nl van 7 januari 2024
bijlage	
tekst 1	bron: ipo.nl van 27 januari 2023
afbeelding	bron: brabant.nl/dumping
tekst 2	bron: gelderlander.nl van 26 augustus 2023
tekst 3	bron: rtlnieuws.nl van 4 april 2022